

szemle

Irodalomtörténet fiataloknak?

NÉNYEI PÁL: *AZ IRODALOM VISSZAVÁG 1. – LÉDA TOJÁSAITÓL
AZ ARANYSZAMÁRIG*

Vannak könyvek, amelyek már célkitűzésüknel fogva megérdemlik a kritikus megelégedett bizalmát. Nényei Pál kötete mindenképpen ezek közé tartozik, hiszen nemcsak hiánypótló munka, de olyan területen vállal úttörő feladatot, amely az irodalomolvasás jövője szempontjából meghatározó jelentőségű. Noha az utóbbi években számos kiadó és szakmai szervezet a korábbinál tudatosabban ügyel az irodalom marketingjére, kimondottan kamaszoknak szóló irodalomnépszerűsítő munkáról nincs tudomásom. A tanárok által iskolásoknak írt művek többsége inkább pragmatikus oktatási segédlet, amelyek egy része megkönnyítheti ugyan a tanulást, de ennek gyakran komoly ára van: az irodalommal való közvetlen találkozás kiküszöbölése, az olvasás megkerülése, az irodalom tényekre, adatokra, előregyártott értelmezésekre való redukálása (gondoljunk a kidolgozott érettségi tételeket, zanzásított regényismertetéseket tartalmazó segédletekre – és persze tartsuk nagy tiszteletben a kivételeket). Nényei könyvének egyik legnagyobb érdeme, hogy tudatosan szakít ezzel a felfogással, és elsődleges céljának azt tekinti, hogy mintát adjon az irodalom olvasásához, illetve általában az irodalommal való foglalkozás *miértjét* és *mikéntjét* állítsa a középpontba.

Talán leginkább ebből a megváltozott szerepfelfogásból érthető meg, hogy miért ágyazza Nényei fejtegetéseit különösnek tetsző narratív keretbe: a kötetet nyitó és később vissza-visszatérő párbeszédese szövegrészekben az elbeszélő a *jótanuló* és a *rossztanuló* archetípusát idézi meg, és kiderül, hogy egyik karikatúrisztikusan megrajzolt típus sem ideális olvasója a könyvnek (no és az irodalomnak). A két megidézett típushoz intézett intelmekből az szűrhető le tanulságként, hogy az irodalom tanulását *kötelességnek* tekintő jótanuló és a minden kötelezettség ellen zsigerből *lázongó* rossztanuló egyaránt félreérti a hagyomány, a kánon és általában az irodalom lényegét, ezért a magyarázatot olyan alapokhoz kell visszavezetni, amelyekben kialakítható a személyes élvezet és a közösségi értékek kölcsönössége. Ezt a szerző általában úgy igyekszik elérni, hogy az irodalmi hagyomány azon aspektusait hangsúlyozza, amelyek a kamasz olvasók számára egyszerre jelenthetnek izgalmat és kihívást. Vagyis nem az irodalom ünnepélyes, magasztos és hivatalos oldalából indul ki (amit a tankönyvek érthető okokból hajlamosak előterbe állítani), hanem inkább a humorosból és a szemérmetlenből. Nem nehéz belátni, hogy ha a cél az olvasási szenvedély kialakítása, akkor hatékonyabb az olvasók saját szenvedélyeire alapozni, és mind a humor, mind a gyakran tematizált szexualitás ebbe az irányba mutat. Nem kétlem, hogy még ma is akadnak felnőtt olva-

sók, akik megbotránkozhatnak azon, hogy a tanár (és a tanárszerepben megszólaló szerző) ennyire központi szerepbe állítja az irodalomban a testiséget és a szennvedélyeket (erről lásd: 138–139.). A könyv borítóján elhelyezett karika figyelmeztet, hogy csak 14 év fölötti olvasóknak ajánlják a kötetet, az olvasóhoz gyakran kiszóló elbeszélő pedig esetenként figyelmezteti a „széplelkű” olvasókat, hogy mely részeket érdemes átugorniuk. Persze aki valóban átugorja ezeket a magyarázatokat, az alighanem lényegi lépéseket hagy ki a magyarázatból. Mindjárt a kötet elején két népdal (*Kiskertemben uborka; Hej, halászok*) szövegének explikációjával találkozunk, melyet szorosán követ a *Jancsi és Juliska*, a *Piroska és a farkas* és a *Hófehérke* gyors értelmezése. A magyarázatok leginkább a szövegek és mesék többértelműségét, a látzólag ártatlan motívumok rejtett jelentéseinek hálózatát fejtik ki. A népdalok értelmezése egyértelműen az erotikus jelentés kódolását rögzíti, a meséké megengedi, hogy többféle (de mindenképpen a felnőtté válásra, a felnőtt világra vonatkozó) jelentést tárítsunk hozzájuk. A konklúzió megalapozza mind a mítoszok, mind az irodalom egészének szemléletét: „A mítoszok sem szemérmesek, a népdalok sem. Az emberiség mindig arról beszélt, ami érdekelte őt. Lehet, hogy nem is unalmas az irodalom?” (32.)

Nem sokkal később, immár a görög mitológiáról szólva fel is vetődik a kérdés: „mikor szabad beavatni fiatalokat egy felnőtteknek szóló mű értelmébe” (52.), és az elbeszélőnek itt feltűnik a magyartanár dilemmája és az Ikarosz-mítosz közötti analógia (túl korán, túl magasra?). Az ezt követő áldialógus (ezúttal a jó tanulóval) pontosan azokat a kérdéseket feszegeti, amelyek a szülőben vagy a felnőtt olvasóban is fölvetődhetnek a kötet szemérmetlen tematikája és értelmezési stratégiája kapcsán. Nehéz nem egyetérteni Nényeivel, hogy ha az irodalmi szocializációt valóban a felnőtté válás részeként gondoljuk el, akkor az értelmezési kérdésekben való szemérmesség, a diákok saját korosztályos kérdéseinek háttérbe szorítása éppen az irodalomolvasás lényegi összetevőiről tereli el a figyelmet, minek következtében nem csodálkozhatunk azon, ha az irodalom tanítása az unalom és (jó esetben) a kényszerűen letudott kötelesség terepévé válik. Nényei ezzel szemben kockázatvállaló stratégiát szorgalmaz, amely ugyan intézményi szempontból kényes kérdéseket is felvet, de cserében annak ígéretét hordozza, amit az irodalomtanítási szakirodalomban az irodalom „formatív” oktatásaként tartanak számon (lásd Christina Vischer Bruns, *Why Literature?*, New York, Continuum, 2011). Ez a stratégia azt szorgalmazza, hogy az irodalomra mintegy „átmeneti térként”, olyan mezőként tekintsünk, amely az olvasók saját belső, akár tudattalan kérdéseit engedi megfogalmazódni és felszínre törni. Ehhez elengedhetetlenül fontos a szaktudományban sokszor készpénznek vett, sőt olykor lenézett „átélő” olvasat, a képzelőerő játékba lendülése, melynek utólagos (de legalábbis semmiképpen sem előzetes) kontrolljaként a kritikai vagy szakszerű értelmezés az olvasó saját önmegértését is lehetővé teszi (Bruns, 119–123.). Fontos és Nényei szemléletét alátámasztó kiegészítés, hogy ennek a stratégiának az érvényesítéséhez a diákok bármilyen érzelmi reakciója (az unalom vagy az utálat kifejezése is) hasznosabb, mint a tanári vagy intézményi szándéknak való békés behódolás (Louise Rosenblatt megfigyelését idézi Bruns, 138.). Ez magyarázza, hogy Nényei kötetében miért igyekszik a „jó tanulót” legalább akkora erővel kimozdítani kényelmes pozíciójából, mint amennyire törekszik meggyőzni az oktatásnak ellenálló „rossz tanulót”.

A kötet jelentős részét kitevő irodalom- és művelődéstörténeti áttekintés jórészt azt a célt szolgálja, hogy hozzásegítse az olvasót a művek világában való elmélyüléshez. A többkötetesre tervezett sorozat első kötete (alcíme szerint *Léda tojásaitól az Aranyszamárig*) a görög és a római irodalom vázlatos, de a középiskolai tantervekben foglalt minimumon így is bőven túlmutató áttekintését adja. Ennek kapcsán jogosan merülhet föl a kérdés, hogy miért ragaszkodik a szerző a magyar irodalomtanításban kizárólagos kronológiai elrendezéshez. Hiszen ha a kötet elsődleges célja az irodalomhoz való hozzáférés megkönnyítése, az irodalomértés elősegítése, ehhez nem törvényszerűen az időrend betartásán keresztül vezet az út. Persze a jelenleg hivatalosan elfogadott középiskolai tankönyvek mindegyike ezt a gyakorlatot követi, de nem kevés érv szól amellett, hogy az időrendi tananyag-elrendezés és a tanulók életkorából következő befogadói igények között szinte törvényszerűen fennálló feszültség nagymértékben megnehezíti az elsődlegesen kitűzött célok megvalósítását. Erről magyar nyelven valószínűleg Arató László publikálta a legtöbbet. E tekintetben tehát Nényei könyve nagyon is konzervatív, az irodalmat annak művelődéstörténeti összefüggéseiben, narratív módon mutatja be. Ezzel „ad egy kicsit a tankönyvszerűségnek” (97.). Igaz, a kötet hangneme az irodalomtörténeti bemutatás során is oldott, olykor a szlenggel is kacérkodik (pl. „tudja a ló”, 133; „rizsáznak”, 161.), de általában a „tankönyvszerű” részletek nyelvi regisztere viszonylag jól elkülönül a dialógusos részeketől, továbbá az ugyancsak rendszeresen beékelte hétköznapi vagy popkulturális példákétól – amelyek között fiktív akciófilm-leírást és elképzelt diákok közötti párbeszédet is találunk. Noha a példák funkciója általában világos, kifejtettségük tekintetében eltérnek egymástól; helyenként fölöslegesnek is véltem egészen triviális élethelyzetek drámai megjelenítését (például a „szelfi” minidramáját, 336–337.).

A narratív, művelődéstörténeti áttekintés elsődleges funkciója talán az, hogy magának a történeti megértésnek a fontosságát, a régi korok és kultúrák tanulmányozásának értelmét mutassa be. Ez leginkább a mitikus gondolkodás vissza-visszatérő méltatásából, a tudományos racionalizmus ezzel párhuzamos viszonylagosításából derül ki (pl. 44, 88–89, 349.). Vagyis Nényei az irodalomértés lényegétől elválaszthatatlan attitűdként mutatja be az időben és kulturálisan távoli közegben keletkezett szövegek iránti nyitottságot. Ebből magának az irodalomnak egyfajta – jó értelemben is vehető – „korszerűtlensége” is következik. Az olvasásból eredő nyitottság a diákokat a saját kulturális közegének korlátaira is rádőbbsenheteti. Miközben Nényei stílusa az irodalmat a fogyaszthatóság felé mozdítja el – olykor az eposzok és regények cselekményének szórakoztató stílusú újramondásától sem riad vissza –, ugyanakkor ódzkodik attól a fogyasztóközpontú prezentizmustól, amely a jelenkorban és a saját kultúránkban keletkezett szövegekben látná a diákokorú olvasók megnyerésének zálogát. Nényei sokszor hivatkozik a népszerű kultúra szövegeire (a *Harry Pottertől* a talán indokolatlanul is méltatott *Avatarig*), és a történeti elbeszélést is rendre megszakítja modern vagy akár kortárs művekre való hivatkozással. Havasi Attila változatos antik versformákban írott szellentés-költeményei kétségtelenül üdítően hatnak (197–198.), mint ahogy a műfajok presztízsének történeti változékonyságára is jó példa a televíziós sorozatok mai felfutása (a görög regény kontextusában – 303.). A példák közül is következik, hogy itt nem

régi és kortárs szembeállítás a domináns, hanem inkább egymást megvilágító erejük. Nényei egy interjúban hangsúlyozta is e szembeállítás iránti kételyét, mondván, személyesen is ismer latin nyelvű neohumanista verseket író költőt (*Nényei Pál: Fecsegés az irodalomról*, Litera, 2015. december 2.). Persze a kortársiság vagy a poétikai korszerűség viszonylagosítása egyszersmind a történetiség gyengítésével is együtt jár: az irodalmi mű tapasztalata eszerint inkább kiemeli a történelem sodrából, hogysem belekényszerítene. Az *Odüsszeia* és a hosszasan elemzett *Antigoné* kapcsán is a régi műben meglelt, de ma is aktuális kérdéseket hangsúlyozza Nényei: nemcsak az emberi gyengeség „modern” ábrázolását, a kamaszos dac és a felnőtt dac kölcsönhatását emeli ki Szophoklésznél (265–268.), de Homérosznál szóvá is teszi a „rég irodalom” és a „modern problémák” állítólagos ellentétének látszólagosságát, és nem riad vissza attól, hogy Odüsszeusz távollétét a válás modern problémájával hozza összefüggésbe, Télemakhosz központi szerepéből kiindulva (115–117.).

A narratíva gyakorlati oldalát tekintve: a felhalmozott anyag mennyiségileg is jelentős, valóban messze túlmutat a középiskolában elvárt tudáson. A görög irodalom bemutatása jóval részletesebb, mint a rómaié, de ennek jelentős előzményei vannak a magyar népszerűsítő irodalomban (lásd Tamás Ábel recenzióját a Gintli-Schein szerzőpáros *Az irodalom rövid története* című munkájának vonatkozó fejezetéről: <http://www.szv.hu/kritika/jo-lakomat-ehetsz-fabullus>). Nemcsak Szimoni-dész és Hésziodosz költészetéről van mondanivalója, de a görög regénynek is külön fejezetet szentel, és – mint az alcímből kitűnik – a könyv végén Apuleius regénye is szóba kerül. A szerző tehát láthatólag nem a tananyagcsökkentés híve, inkább minél átfogóbb bemutatásra törekszik. Ennek következtében, továbbá a narratív száltól eltérő betétek nagy számának köszönhetően a több mint négyszáz oldalas kötet (igaz, lazán szedett könyvről van szó, becslésem szerint kb. tíz éves kézirat lehetett) csak a kilencedik évfolyamon általában tanított anyag mintegy felét fogja át. Vagyis ilyen tempóban haladva legalább hét-nyolc kötetes sorozatra lehet számítani, ha Nényei és kiadója azt tervezi, hogy a világ- és a magyar irodalom történetét is a közelmúltig feldolgozzák (idézett interjújában Nényei azt mondja, hogy a második kötetet Voltaire-ig, „de legalábbis Shakespeare-ig” tervezi eljuttatni). Ezzel önmagában semmi gond nincsen, ha kitart a szerzői lendület és az olvasói érdeklődés. Arra viszont rávilágít, hogy miért okoz problémákat a közoktatásban a kronológiai szemlélethez való makacs ragaszkodás: mivel egyre nagyobb az igény a célzott készségfejlesztésre, a kortárs kultúra és irodalom „beemelése” az anyagba, ezért a tantervek és tankönyvek készítői is egyre riasztóbban bővülő anyagmennyiséggel küzdenek, ami a gyakorlatban a tantervek túlszűfölgéséhez, kapkodáshoz vezet. Mindez éppen a fönt megfogalmazott, Nényei által is kitérített célok megvalósítását: az olvasói attitűd kialakítását, az irodalom értő befogadásának előkészítését, az elidőző értelmezés és akár újraolvasás lehetőségének megteremtését nehezíti meg.

Nem vagyok hivatott azt megítélni, hogy Nényeinek a görög és római művekről adott értelmezései mennyiben állják ki a kortárs szaktudomány próbáját. Népszerűsítő munka esetében talán nem is ildomos a legfrissebb szakmai eredményeket számon kérni, a föntiek értelmében pedig hiányokat emlegetni végképp fölösleges volna. A nem klasszika-filológus irodalmárban inkább azokon a helyeken vetődnek föl kérdések, ahol a kultúratudományi kontextus frissítése további ér-

veket adhatna az irodalomközvetítő kezébe. A homéroszi kérdés kapcsán joggal jegyzi meg a szerző, hogy a bárd anonimitásának örülhetünk, hiszen fölöslegessé teszi az életrajzi adatok magolását (81.), de például a szóbeliség-írásbeliség kérdését nemigen érinti, a diktálás teóriájával sem foglalkozik, holott ez adhatna a homéroszi kérdésnek a mai médiamixhez is kötődő aktualitást. Ugyancsak meglepő az Ovidius *Átváltozások*ját ért erős kritika: „mitológiai kézikönyvnek túl költői, költeménynek pedig túlságosan mitológiai kézikönyv” (382.). A minősítés műfajtanilag normatív, Nényeire egyébként nem jellemző karakterén túl ez azért is meglepő, mert – mint nemrég éppen e lap hasábjaira írt korábbi kritika révén, Bényei Tamás könyvét áttanulmányozva megtudhattam – az *Átváltozások* jelentős reneszánszát éli a kortárs irodalomban és kultúratudományban, a „poszthumán” világban újra megnövekedett a relevanciája. Abban nagyon is igaza van Nényeinek, hogy a katalógusszerű összefoglalás igénye válságtünetként is felfogható, de ez inkább csak növelheti rokonszenvünket Ovidius műve iránt, hiszen „az, hogy most is görcsösen harcolnak egyesek az alapműveltségért, ugyanennek [a válságnak] a jele” (384.). Vagyis Nényei vállalkozása – amelyre szintén jellemző a műfaji és a stílári eklektika is – szorosabb rokonságban áll Ovidiuséval annál, hogy a kirívóan bíráló hangnemet ne tekinthetnénk akár szimptomatikusnak is. Harmadikként az egyébként nagyon örvedetes Apuleius-fejezetre tennék két megjegyzést: egyrészt itt sem egészen értem, hogy miért állítja értékellentétbe az *Aranyszamár* kerettörténetét az *Ezeregyéjszakáé*val („fontosabbnak és izgalmasabbnak” nevezve az előbbit – 393.). Szegény Sáhrzád egyedül ebben az összefüggésben, a mérleg negatív oldalán kerül szóba – ezt persze a későbbi kötetek még helyrehozhatják. Mintha a lineáris elbeszélésnek a rizómaszerű szerkesztéssel (másképpen: a hipertextualitással) szembeni előtérbe helyezése mutatkozna meg: kétségtelen, hogy az *Ezeregyéjszakát* nem lehet úgy végigolvasni, ahogy Lucius történetét, de mivel Nényei a kulturális hatásra hivatkozik (Apuleius mint Boccaccio és Chaucer elődje), ezen az elven a keleti gyűjtemény mellett is lehetne elég nagy nevet felsorakoztatni: Rimszkij-Korszakovtól Krúdýn és Borgesen át számos mai amerikai elbeszélőig (John Barth, Steven Millhauser). Mi bizonyítja inkább a történetmondás fontosságát, mint hogy életre-halálra megy (ahogy a jótanulóval perelő elbeszélő állítja az irodalomról – 12.)? A másik apróság: a Psyché-betét történet kapcsán joggal emlegeti Nényei az állatférj meséjét, de nem köti vissza a történetet a könyv elején szóba hozott mesékhez, holott Psyché történetében nemcsak *A szépség és a szörnyeteg*, hanem a *Hőféhérke* és a *Hamupipőke* szüzséjének számos elemét is fölfedezhetjük. Mindez persze a mítosz, a folklór és az irodalom kapcsolatának kérdéséhez is visszavezethető.

Az eddigi fölvetésekből talán következik is, hogy a könyv legnagyobb erényét nem az irodalomtörténeti narratíva újramondásában látom, noha ennek is vannak nagyon élvezetes és megvilágító részei. Ennél fontosabbnak vélem azokat a kitérőket és megjegyzéseket, amelyek magának az irodalomolvasásnak az értelmére és mibenlétére, az irodalomról való beszéd lehetőségeire vonatkoznak. Ezek a megjegyzések olykor viszonylag szorosan tapadnak a narratívához, más esetekben azonban abból kiemelve, külön fejezetben kapnak helyet. Két önálló egységben, bár a görög és a római líra keretébe ágyazva találhatók verstani fejtegetések. Ez esetben is szembeötlőek a kronológia általános elvéből adódó problémák. Egy-

részt az ütemhangsúlyos verselés az időmértékesnél későbbre kerül, ami ellentmond annak a didaktikai igénynek, hogy az ismerős felől haladjunk az ismeretlen felé. Másrészt némiképp mesterkélt dolognak hat a szaturnuszi költeményekkel bevezetni az ütemhangsúlyos verselés kérdéseit, mivel ez utóbbiak csakis magyar nyelvű anyagon demonstrálhatók. Nényei egyébként átveszi azt a tankönyvekben is szereplő definíciót, hogy az ütemhangsúlyos verselés a „hangsúlyos és hangsúlytalan szótagok szabályos váltakozásán alapul” (332.), ami megnehezíti a magyaros és például az angol vagy német költészet metrikai elvei közötti megkülönböztetést. Ez pedig fontos kérdés lehet (hogy a mai kamaszokat is potenciálisan érdeklő példára hivatkozzunk) annak kapcsán, hogy hogyan és miként lehet magyarul rapszódálni, milyen ritmikai feszültségek keletkeznek a négynegyedes *beat* és a magyar nyelvű szöveg egymásra másolódásakor.

A verstaniaknál is izgalmasabb az a betét, amely a lírai költészet bevezetésekor az irodalomról való beszéd „szakmai minimumának” kérdését veti föl, és alapvető poétikai fogalmakat igyekszik tisztázni (158–182.). Ebben az egységben nemcsak arra tesz kísérletet Nényei, hogy megmagyarázza, miért van szükség a poétika alapvető szókincsének elsajátítására a költészetéről való értelmes beszédhez, hanem a bölcsészeti és a matematikai problémamegoldás hasonlóságait és különbségeit is mérlegeli, valamint alapvető nyelvelméleti fejtegetésekbe is belemegy, ideértve a nyelvi jel önkényességének, illetve a nyelvhasználat alapvető metaforikus-ságának problémáját. Ha abból indulunk ki, hogy a könyvet kamaszok olvasóknak szánta, akkor nem érdemes szigorú elméleti következetességet számonkérni, viszont annál érdekesebb figyelni példáinak érzékletességére és személyességére, miáltal valóban közvetíthető az a belátás, hogy a bölcsészet alapvető problémáinak sokféle köze lehet az iskolán és a könyveken kívüli világhoz. A trópusok közül elsőként a metonímiát hozza szóba, ami igen indokolt döntés; az itt elősorolt példák többsége valóban hétköznapi beszédhelyzetekből származik, és alkalmas lehet a nyelvhasználat alapvető figurativitásának szemléltetésére („bejött egy német”, „a pofa kisodródott a motorjával”, „a 20. század még nem ismerte a légdeszkát” stb.). A tálalás könnyedsége és a példák szemléletessége itt mindenképpen meggyőző arról, hogy Nényei érvelésmódja hatással lehet az irodalomtanulás relevanciáját illető kétségek eloszlatására.

Persze nyitott kérdés, hogy hosszú távon kik lesznek a sorozat elsődleges olvasói. Csak remélni lehet, hogy valóban sok kamaszolvásó kézbe veszi a kötetet, és meggyőződik az irodalom olvasásának, valamint a róla való szakszerű beszédnek az értelméről. Valószínűbbnek tartom azonban, hogy a köteteket nagyobb számban forgatják majd magyartanárok, akik érveket, poémokat, példákat tudnak gyűjteni a szerzőtől. Ezt arra a benyomásra alapozom, hogy az első kötet számos helyen inkább emlékeztet lejegyzett beszédre, mint gondosan megformált szövegre. Képet kaphatunk belőle arról, hogy (az olykor stand-up komikusként is fellépő) Nényei Pál milyen szórakoztató módon képes előadni az irodalomról, és remélhető, hogy más tanárok is kedvet kapnak arra, hogy az irodalomról való beszédet életközeli példákkal és analógiákkal tegyék élvezetesebbé, valamint hangsúlyozzák az irodalom könnyed, játékos, humoros és alkalmasint erotikus oldalát (is).

Az első kötetrel kapcsolatos fönt kifejtett fenntartások többnyire nem is annyira a szerzőnek és a kiadónak szólnak, sokkal inkább annak az oktatási szisztémának, amelynek keretein belül a művet létrehozta. Nényei egyik interjújában mintaképként hivatkozik Gombrich fiataloknak szóló világtörténetére, amely viszont a magyar kiadásban mindösszesen 330 szellős oldal. Ehhez képest ez a vállalkozás sokszorosan terjedelmesebbnek ígérkezik, ami akkor is aggályokat ébreszt, ha a mai fiataloknak szóló irodalomra egyébként jellemzőek a terjedelmes sorozatok. Talán érdekesebb lett volna feladni a kronológia mindenhatóságának elvét, és régi hagyományokhoz visszanyúlva a poétikai, retorikai, irodalomelméleti és esztétikai fejtegetéseket a történeti haladványtól elválasztva, külön kötetben kiadni, mindegy kedvcsinálól az irodalom olvasásához. A főcímet – *Az irodalom visszavág* – viszont nem lehet az oktatási rendszer számlájára írni: megítélésem szerint már a tíz éve megszűnt folyóirat esetében sem volt különösebben humoros, így felmelegítve pedig még kevésbé, és a kötet célkitűzésével egybevágó értelmezését sem könnyű adni. Persze itt is érvényes, hogy a kötet nem a finnyás szakmabélinek, hanem a kamasz olvasónak (vagy a kamaszokkal hangot kereső tanároknak) szól; talán rájuk vonzóan hathatnak a recenzens által olcsónak vélt poénok is. Nényei Pál könyvének hangnemi újszerűsége, valamint az irodalomtanítás alapkérdéseire irányított figyelme mindenképpen kiérdemli a méltatást, és remélhető, hogy a kötet számos magyartanár és kételkedő ifjú olvasó kezébe jut majd el. (*Tilos az Á*)

MOLNÁR GÁBOR TAMÁS

Fókuszálások

HORVÁTH GYÖNGYVÉR: *A MAGYAR FESTÉSZET TÖRTÉNETE FIATALOKNAK*

A Holnap Kiadó új sorozata arra vállalkozik, hogy bemutassa a magyar művészet- és művelődéstörténet egyes területeit a fiatal olvasóközönség számára, ismeretterjesztő jelleggel. Az elsőként megjelent kötet a magyar festészet történetének összefoglalására tesz kísérletet, a sorozat további kiadványai a belső borító tájékoztatása szerint a hazai építészet, színház, zene és népművészet történetét fogják bemutatni. A sorozat koncepciója hiánypótló a magyar könyvpiacra, és annál inkább az a középiskolás korosztály tájékozódásának segítségével. A megnevezett művészeti ágak tárgyalása az alap- és középfokú oktatásban csak határterületként, az irodalom társművészeteiként, illetve az egyes történelmi-művelődéstörténeti korszakok tárgyalása során kerül(het) szóba. A sorozat feladata, úgy gondolom, nem elsősorban adatok hozzáférhetővé tétele, amire elsősorban gondolnánk a „története” műfaji jelölőből, hanem szemléletmód, szókinccs, befogadói és interpretációs készség tanítása. A tét ugyanakkor a nemzeti-kulturális örökség újragondolása és egyáltalán elbeszélhetősége is. A problémakörök megfogalmazásán kívül azonban messze-mennyire következtetéseket egyelőre nem lehet levonni a sorozat teljesítőképességéről.

A magyar festészet története fiataloknak a 19. század közepétől a 20. század közepéig jelöli ki tárgyának időintervallumát, s egyúttal az elbeszélhetőség választott